

EĞİTİM SİSTEMİNDEKİ SORUNLARDAN BİR BOYUT: BÜYÜK SINIFLAR VE SINIF YÖNETİMİ

Erkan YAMAN*

Özet

Bu araştırmanın amacı, büyük sınıfların etkilerine ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesidir. İstanbul'un Kadıköy ilçesinde görev yapan 115 öğretmenden elde edilen verilerin çözümlenmesinde, Kruskal Wallis Testi ve Mann Whitney U Testi kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun 21-40 yaş aralığında yer aldığı ve % 44'ünün 41-50 arası mevcutlu sınıflarda çalıştığı görülmüştür. Büyük sınıfların eğitim-öğretim ortamında ve öğrenci başarısındaki etkisine dair öğretmen görüşleri, çeşitli değişkenlerle ilişkisi açısından incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre sınıf mevcutları 51 ve üzeri olan öğretmenler, sınıf mevcutları 20-30 arası olan öğretmenlere göre büyük sınıfların öğrencilere sert davranmalarına, sınıfların temiz kalmamasına, gürültüye neden olduğunu belirtmişlerdir. Sınıf mevcutları 41-50 arası olan öğretmenler, sınıf mevcutları 20-30 arası olan öğretmenlere göre öğrenciler arasında çete gruplarının oluştuğunu, derste konu içeriklerinin tam olarak verilemediğini, eğitim teknolojilerinin etkin bir şekilde kullanılmadığını, ders konularıyla ilgili yeterli örnekler verilemediğini ifade etmişlerdir. Diğer taraftan sınıf mevcutları 51 ve üzeri olan öğretmenler, sınıf mevcutları 31-40 arası olan öğretmenlere göre araç/gereç/malzemelerin sıkça bozulup kırıldığını belirtmişlerdir. Ayrıca branş öğretmenlerinin sınıf öğretmenlerine göre öğrenci isimlerini daha çok karıştırdığı görülmüştür. Büyük şehirlere göç etmenin önüne geçilerek buralardaki sınıf büyüklüğünün azaltılması, gerekli planlamanın yapılarak eğitim politikalarının buna göre belirlenmesi ve büyük sınıflarda grup çalışmasının uygulanması biçiminde birtakım öneriler getirilmiştir.

Anahtar sözcükler: Eğitim sistemi, büyük sınıf, öğretmen.

Abstract

This study aims to identify teachers' opinions about the effects of large classes. The data was collected from 115 randomly-chosen teachers working in Kadıköy Township in Istanbul province. For the data analysis, Kruskal Wallis Test and Mann Whitney U test were used. According to the results of the study, teachers who have 41-50 students stated that the crowd in the class caused gang groups to arise, preventing teachers from teaching the content, from using the education technologies in an effective way, and from giving examples about the lesson content. Further, when compared with teachers who have 31-40 students, teachers who have 51 or over students expressed that the crowd in the classroom caused the equipment / materials used in the lessons to wear out in a little while. Furthermore, it was observed that branch teachers had more difficulty learning students' names compared with classroom teachers. Consequently, it is suggested that immigration to big cities should be prevented so as to reduce the number of students, and that planning problems for education should be handled more carefully and educational policies should be made for needs analysis, so that student achievement can improve.

Key words: Educational system, large classes, classroom teachers.

Yazışma adresi: *Arş. Gör. Erkan Yaman, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, eyaman@marmara.edu.tr.

Yeni değerlerin ve bireye verilen önemin doruk noktalarına ulaştığı yirmi birinci yüzyılda, eğitim sisteminde ön plana çıkan problemlerden birisi de büyük sınıfların öğrencinin akademik gelişiminde ve öğretmen-öğrenci iletişimde ortaya çıkardığı aksaklıklardır. Karşılaşılan bu problemin sergilediği olumsuz durumları ortadan kaldırmak, şüphesiz eğitime olan paradigmatik bakış açısının değişmesiyle mümkün olabilir.

Türk eğitim sisteminin bilinen fakat pek de tartışılmayan önemli sorunlarından biri olan kalabalık sınıf sorununu gelişmiş ülkeler çözmüş olmasına rağmen bu sorunun üzerinde ülkemizde yeterince durulmamaktadır.

Gelişmekte olan ülkeler sınıfında yer alan Türkiye’de genç nüfus oranının fazla olmasına paralel olarak sınıflardaki öğrenci sayısının fazlalığı, eğitime olumsuz bir şekilde yansımaktadır. Bu durum, sınıf mevcutlarını incelemenin gereğini ortaya koymakla birlikte şu an için Türkiye’de tartışılması gereken önemli bir sorun olma özelliğini ön plana çıkarmaktadır.

Türk eğitim sisteminde nitel ve nicel pek çok sorun yaşanmaktadır. Bunlardan biri okullaşma oranının düşük, bir dersliğe düşen öğrenci sayısının yüksek olmasıdır (MEB, 2001). Bir dersliğe düşen ortalama öğrenci sayısı ilköğretim okullarında 56, liselerde 52’dir (Sarp, 2000:14). Türkiye’de nüfus, özellikle 1980’li yıllardan sonra hızlı bir şekilde şehirlere doğru kayma eğilimine girmiştir. Kentlerde köyünü yaşamaya çalışan ve bu ortamı da tam olarak bulamayan insanların yeni bir yerleşim biçimi ortaya çıkarması ve gecekonduların çoğalması, şehirlerde nüfusa olan baskıyı artırmıştır (Yıldırım, 2003). Nüfus yoğunluğu yüksek olan ve okul bina sayısının yeterli olmadığı kentlerde, sınıf mevcutlarının fazla olması ve ikili öğretimin normal bir uygulama hâline gelmesi eğitimin niteliğini olumsuz olarak etkilemiştir (Tezcan, 1998). Okul sayısının yetersizliği, mevcut okulların ve sınıfların kalabalık olmasına; kalabalık sınıflar ise eğitimin niteliği ile ilgili yeni sorunlara neden olmaktadır (Öğülmüş ve Özdemir, 1995). Yapılan araştırmalar, öğrenci sayısı ile akademik başarı arasında ilişki olduğunu, öğrenci sayısının az olduğu sınıflarda akademik başarının ve öğrenmenin, öğrenci sayısı çok olan sınıflara göre daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Uludağ ve Odacı, 2002).

Sınıf büyüklüğü Avrupa Birliği’ne üye ülkelerden Lüksemburg’da 17-18, Portekiz’de 20-26 arasındadır (www.eurydice.org). Gelişmiş ülkeler, sınıflarda verilen eğitimin niteliğini artırmak için olanca hızlarıyla sınıf mevcutlarının azaltma yoluna gitmektedirler. Amerika’da sınıf mevcutlarının azaltılmasına ilişkin yapılan çalışmaların nedenlerini Finn (2002) şöyle ifade etmektedir (Akt, Güçlü, 2002:56): Son günlere kadar eğitim, devlet düzeyinde oldukça önem kazanmıştır. Ekonominin iyi olması okul geliştirme çalışmaları için yeterince kaynağa sahip olunmasına zemin hazırlamıştır. Ayrıca öğretmen, ebeveyn, politikacı, millet meclisi üyesi hatta mahkemeler dahi öğrenme/öğretmede sınıfın küçük olması konusunda hemfikirdirler.

İlköğretimde mevcudu az sınıfların sağladığı yararlılardan hareket eden Biddle ve Berliner’in (2002), sınıf mevcutlarının azaltılmasına ilişkin yaptıkları çalışmalarda ulaştıkları sonuçlardan birisi de şudur: İlköğretim ilk sınıflarında sınıf mevcudu azaltıldığında, tüm öğrenci tipleri mutlak surette yarar sağlayabilmektedir. Bu yararlar özellikle öğrenme güçlüğü olan öğrenciler için daha fazladır (Akt, Güçlü, 2002).

Duke ve Trautvetter'in (2001) büyük okulların olumsuz etkilerini azaltma üzerine yaptıkları çalışmada, dört farklı bakış açısı mevcuttur: Küçük okullar inşa etme, uydu okul modelinden faydalanma, mevcut okullarda (alanları daha küçük birimlere ayırarak) yer tahsis etme ve yeniden düzenleme/restorasyondur. Pehlivan, (2002:116) küçük okulu, öğrenci sayısı az olan ve öğrencilerin daha fazla bilgi edinme fırsatı bulabildikleri, öğretmenlerin daha iyi bir sınıf yönetimi sergiledikleri, daha az sayıda ve daha sıcak ilişkiler içinde personele sahip, öğrencilerin daha iyi öğrenebildikleri ve daha başarılı oldukları, eğitimcilerle aileler arasında daha yakın ilişkilerin kurulduğu, şiddet içeren davranışlardan arınmış, öğretim programının sosyal etkinliklerle desteklendiği, yöneticilerin öğrenci-veli ve öğretmenlere daha fazla zaman ayırabildiği okullar ve sınıflar olarak tanımlamaktadır.

Sınıf büyüklüğü, okul denilen örgütün bir alt sistemi olan sınıflardaki öğrenci sayısının azlığı ya da çokluğu olarak tanımlanabilir. Çalışmada sınıf büyüklüğü kavramı, bu tanımla temel almaktadır.

Çin'de sınıflardaki öğrenci sayısı 30 ile 70 arasında olup çoğunlukla 50-60 kişilik sınıflarda ders yapılmaktadır (Jin ve Cortazzi, 1998:739). Japonya'da ise ilkokullarda sınıflardaki ortalama öğrenci sayısı 40'tır. Bu ülkede büyük sınıfların getirebileceği olumsuzluklar 'küçük çalışma grupları'na bölünerek giderilmektedir (www.japonya.8m.com). Büyük sınıfta anlatım yönteminde ısrar etmek yerine, gruplar oluşturularak sınıfı küçültmek, küçük grubun özelliklerinden yararlanmak gerekir. Grup yöntemi, derse ilgiyi de artırır (Tuncer, 2004). Böylece öğretmen merkezli yöntemler kullanılması yerine öğrencilerin merkeze alınıp gruplar oluşturularak eğitim/öğretim yapılması, sınıf büyüklüğünün öğrencinin akademik başarı üzerindeki olumsuz etkisini kısmen azaltmış olacaktır.

Küçük okullarda bireyler arası iletişimin önemli öğelerinden biri olan içtenlik Seifert'e (1991) göre, öğretmenin öğrenciyle ilişkilerinde gerçek duygularını yaşamasıdır. Öğrenciye değer verme ve saygı duyma, öğrencinin benlik saygısını yükseltmekte, empatik anlayış ise öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır (Akt, Güçlü, 1998: 63). Diğer taraftan öğretmenin sınıf içerisinde zorlandığı en önemli konulardan biri de empatik iletişimi sürekli kılmaktır. Büyük sınıflarda etkili ve verimli iletişim düzeyi oldukça düşük olmakta, gürültü ve uğultuyu ortadan kaldırmak isteyen öğretmen de çözüm olarak sesini yükseltmek ya da şiddete başvurmak zorunda kalmaktadır.

Sınıf yönetimi, çok yönlü ve uzun çabalar isteyen güç bir iştir. Her gün saatlerce kalabalık bir öğrenci grubuyla beraber olmak, yapılacak her davranışı ayrıntısıyla planlamak, gerçekleşmesini sağlamak ve sınıftaki her şeyden her an haberdar olmak kolay değildir (Balkı, 2003). Buna bağlı olarak büyük sınıflarda öğretmenin sınıfın bütününe kontrol altında tutması da mümkün değildir. Sınıfta aynı anda birkaç farklı durum meydana geldiği düşünülürse yeterli kontrol sağlanamadığı zaman öğrenme faaliyetlerinden uzaklaşmalar ortaya çıkabilmektedir (Öztürk, 2003:138). Bu durumla ilgili bir öğrencinin ifade ettiği aşağıdaki örnek olay, durumu özetlemektedir (Tutkun, 2003:139): "İngilizce öğretmenimiz her öğrenciye bir paragraf verdi, onunla ilgili soruları yanıtlayacağız. Dersin bitmesine yirmi dakika var. Sınıfımız çok kalabalık olduğu için bana bu ders yine sıra gelmeyecek nasıl olsa. Öğretmenimiz hep ön sıradan başlıyor, ben duvar kenarında son sırada oturduğum için hiç söz alamıyorum. Her ders çok rahatım. Şu soruları da boşu boşuna çözmeme gerek yok. Bulmacam yarım kalmıştı çıkarıp çözebilirim şimdi."

Tablo 1: Öğrenci Davranışlarını Etkileyen Çevresel Faktörler

Fiziksel faktörler	Sosyal faktörler	Eğitimsel faktörler
Sınıftaki çalışma ve hareket alanı	Sınıf büyüklüğü ve düzeni ve eğitimsel güçlükler	Eğitimsel görev, eğitim süresi
Oturma düzeni	Öğrencilerin bireysel ya da grupla çalışması	Öğretmenin konuyu sunma biçimi
Materyallerin dağıtımı	Sınıf kuralları	Araştırmaları ve anlatılan konuları yazma
Gürültü düzeyi	Öğretmenin, öğrenci ve sınıfa yönelik davranışı Öğrencinin diğer öğrenciye ve öğretmene yönelik davranışı	Bir günde ve bir derste yapılan uygulama örnekleri

Kaynak: Bull ve Solity'den (1996:18) aktaran; Çelik, 2002:87.

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin sınıf içi davranışlarını etkileyen fiziksel, sosyal ve eğitimsel faktörler arasında öğrenci sayısına bağlı olan konulara dikkat çekilmektedir. Nitekim Griffth'in yaptığı bir araştırmada, küçük sınıfların öğrencileri, öğrenci sayısının az olmasının kendilerini psikolojik olarak olumlu yönde etkilediğini, sınıf içi aktivitelere daha çok katıldıklarını, kendilerini çok daha yeterli hissettiklerini, daha dakik ve daha düzenli olarak okula devam ettiklerini ve sınırlı olma ile okuldan uzaklaşma duygularını daha az yaşadıklarını ifade etmişlerdir (Akt; Uludağ ve Odacı, 2002).

Okul ve sınıf büyüklüğünün aşağıya çekilmesi aslında bir eğitim politikası sorunudur ve oldukça büyük finansal yatırımları gerektirmektedir. Kalabalıkta 'farklar', fark edilememekte, törpülenmekte ve aynı veya benzer olmanın erdemi ön plana çıkarılmaktadır. Çünkü sınıf ve okulda düzenliliğin hep aynı olma ile sağlanacağı zannedilmektedir. Büyük sınıflarda farkı ile değerli olduğunu hissedemeyen öğrenci, hayatta da kalabalıklar içinde kendisini değersiz olarak algılayacak veya öyle algılanmasını pek de sorgulamayacaktır (Bakioğlu ve Polat, 2002). Sınıf büyüklüğünün eğitim sistemine yansıyan bu boyutu, önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uline ve diğerlerine (1998) göre, okullar için temel ölçüt öğrenci başarısıdır. Çünkü herkes temel becerilerdeki iyileşmenin, etkili okulun önemli bir bileşeni olduğunu kabul etmektedir (Akt, Güçlü ve Özden, 2000: 68). Etkili okulların oluşumunda ve hedeflenen akademik başarı düzeyine ulaşmada, öğrenci başarısına etki eden dış etkenlerden birisi de büyük sınıf olarak da tanımlanan kalabalık sınıflardır. Bu araştırmanın amacı, büyük sınıfların etkilerine ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemektir. Bu amaca ulaşmak için cinsiyet, yaş, kıdem, öğrenci sayısı ve branş değişkenlerine göre öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışma, büyük sınıfların eğitim/öğretim ortamına ve öğrencilerin akademik başarısına olan etkilerinin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır.

Yöntem

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2003-2004 eğitim ve öğretim yılında İstanbul ili Anadolu yakası Kadıköy ilçesinde bulunan 76 resmî ilköğretim okulunda görev yapan 2747 öğretmen oluşturmaktadır. Bu bölgedeki okul adları torbaya konularak içlerinden 10 okul kurayla belirlenmiş ve bu okullardaki görevli öğretmenlerden tesadüfî örnekleme yöntemiyle örneklem alınmıştır.

Tablo 2: Öğretmenlerin Kişisel Özellikleri

Değişkenler	Özellikler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	38	33,0
	Kadın	77	67,0
Yaş	21-30	44	38,3
	31-40	32	27,8
	41-50	22	19,1
	51 ve üzeri	17	14,8
Kıdem	1-5	28	24,3
	6-10	25	21,7
	11-15	17	14,8
	16-20	13	11,3
	21 ve üzeri	32	27,8
Branş	Sınıf öğretmeni	36	31,3
	Branş öğretmeni	79	68,7
Sınıf büyüklüğü	20-30	19	16,5
	31-40	33	28,7
	41-50	50	43,5
	51 ve üzeri	13	11,3
Toplam		115	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yüzde 67'si (77 kişi) kadınlardan oluşmaktadır. Öğretmenlerin yüzde 66'sı (76 kişi) 21-40 yaş aralığındadır ve yüzde 28'i (32 kişi) 21 yıl ve daha üzeri kıdeme sahip olup yüzde 44'ü (50 kişi) 41-50 arası sınıf büyüklüğüne sahiptir.

Veri Toplama Aracı

Araştırma, tarama modeliyle gerçekleştirilmiş betimsel bir nitelik taşımaktadır. Konuyla ilgili literatür taranmış ve buna dayanarak geliştirilen 35 maddeden oluşan ölçme aracı, kapsam geçerliği için alanda uzmanlaşmış öğretim üyeleri tarafından incelenmiş, onların eleştirisi ve görüşleri alınmıştır.

Verilerin Analizi (İşlem)

Kadıköy ilçesinde görev yapan öğretmenlere dağıtılan 300 veri toplama aracının 115'i geri dönmüş ve tamamı kabul edilir nitelikte bulunan veri toplama araçlarından elde edilen veriler, SPSS 11.0 paket programına aktarılarak istatistik analizleri yapılmıştır. Ölçme aracının 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 17, 18 ve 19. maddeleri tersten okunarak yorumlanmıştır. 5'li Likert tipinde uygulanan ölçme aracında 'hiç katılmıyorum' (1), 'çok az katılıyorum' (2) 'kısmen katılıyorum' (3), 'büyük ölçüde katılıyorum' (4), 'her zaman katılıyorum' (5) olarak ifade edilmiştir. Ayrıca araştırmada kullanılan veri toplama aracının büyük sınıfların etkilerini ölçebilecek yeterli bir ölçme aracı olduğu varsayılmıştır. Öğretmenlerin kişisel bilgilerine ilişkin frekans (n) ve yüzde (%) değerleri alınmıştır. Verilerin analizinde $p < .05$ güvenilirlik düzeyi kabul edilmiştir. Öğretmenlerin büyük sınıfların etkilerine yönelik görüşleri normal dağılım göstermediğinden, bu çalışmada nonparametrik testler kullanılmıştır. Cinsiyet değişkeni için Mann Whitney U Testi yapıp anlamlı fark bulunanlar yorumlanmıştır. Yaş, kıdem, sınıf büyüklüğü ve branş değişkenleri için Kruskal Wallis Testi kullanılmış, farkın anlamlı olduğu maddelerde, anlamlı farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını belirlemek için de ikili karşılaştırmalarda Mann Whitney U Testi kullanılmıştır.

Bulgular

Tablo 3: Cinsiyete Göre Öğretmenlerin Büyük Sınıflarla İlgili Düşüncelerine İlişkin Mann Whitney U Testi Değerleri

Cinsiyet	N	Sıra	Sıra	Z	U	p
		Ortalaması	Toplamı			
Eğitim teknolojilerini derslerde kullanırım.	Erkek 38	66,61	2531,00	-2,080	1136,00	,038
	Bayan 77	53,75	4139,00			
Öğrencilerin teneffüslerde dinlenme ve dolaşma imkânı çok sınırlıdır.	Erkek 38	49,54	1882,50	-2,039	1141,50	,041
	Bayan 77	62,18	4787,50			
Öğrencilerin spor, müzik gibi etkinliklerden yeterince yararlanma imkânları yoktur.	Erkek 38	47,74	1814,00	-2,540	1073,00	,011
	Bayan 77	63,06	4856,00			
Sınıflar büyük olduğu için öğrencinin isimlerini karıştırırım.	Erkek 38	66,76	2537,00	-2,134	1130,00	,033
	Bayan 77	53,68	4133,00			

Tablo 3 incelendiğinde, erkek öğretmenlerin bayan öğretmenlere göre eğitim teknolojilerini derslerde daha fazla kullandıkları ve sınıf büyüklüğünden dolayı öğrencilerin isimlerini daha çok karıştırdıkları görülmektedir. Bayan öğretmenler lehine anlamlı fark bulunan maddeler şunlardır: Bayan öğretmenler, öğrencilerin tenefüslerde dinlenme/dolaşma imkânlarının sınırlı olduğunu düşünmekte ve onların spor, müzik gibi etkinliklerden yararlanma imkânının olmadığı kanaatini erkek öğretmenlere göre daha fazla taşımaktadırlar.

Tablo 4: Yaşa Göre Öğretmenlerin Büyük Sınıflarla İlgili Düşüncelerine İlişkin Mann Whitney U Testi

	Yaş	N	Değerleri		Z	U	p
			Ortalaması	Toplamı			
Öğrencilere bireysel farklılıklarının bilincinde olarak davranırım.	21-30	44	34,24	1506,50	-2,237	516,50	,025
	31-40	32	44,36	1419,50			
Sınıflar büyük olduğu için sınıfa hâkim olmada zorluk çekmekteyim.	21-30	44	35,09	1544,00	-3,128	194,00	,002
	51 ve üzeri	17	20,41	347,00			

Tablo 4'e göre 31-40 yaş aralığında olan öğretmenler, 21-30 yaş aralığındaki öğretmenlere göre öğrencilere bireysel farklılıklarını daha çok dikkate alarak davrandıklarını, 21-30 yaş aralığındaki öğretmenler ise 51 ve üzeri yaşa sahip olan öğretmenlere göre büyük sınıflara hâkim olmakta daha çok güçlük çektiklerini belirtmiştir.

Tablo 5: Sınıf Büyüklüğüne Göre Öğretmenlerin Büyük Sınıflarla İlgili Düşüncelerine İlişkin Mann Whitney U Testi Değerleri

U	p	Sayı	N	Sıra	Sıra	Z
		Ortalaması		Toplamı		
Sınıflar büyük olduğu için gürültü çok fazla olmaktadır.		20-30	19	13,55	257,50	-2,317 67,50 ,021
		51 ve üzeri	13	20,81	270,50	
Sınıflar büyük olduğu için derste öğrenciye çok sert davranırım.		20-30	19	12,82	243,50	-3,021 53,50 ,003
		51 ve üzeri	13	21,88	284,50	
Sınıflar büyük olduğu için temiz olarak kalmaz.		20-30	19	13,16	250,00	-2,601 60,00 ,009
		51 ve üzeri	13	21,38	278,00	
Sınıf büyüklüğü, çete gruplarının oluşmasına sebep olmaktadır.		20-30	19	13,29	252,50	-2,488 62,50 ,013
		51 ve üzeri	13	21,19	275,50	
Sınıf büyüklüğü, ders içeriğinin tam verilmesinde güçlük oluşturur.		20-30	19	25,66	487,50	-2,721 297,50 ,006
		41-50	50	38,55	1927,50	
Eğitim teknolojilerini (bilgisayar, tepegöz vb.) derslerde kullanırım.		20-30	19	45,42	863,00	-2,838 277,00 ,005
		41-50	50	31,04	1552,00	
Sınıflar büyük olduğundan konuyla ilgili yeterli örnekler veremiyorum.		20-30	19	24,45	464,50	-2,915 274,50 ,004
		41-50	50	39,01	1950,50	
Sınıf büyüklüğü, araç/gerecin sıkça bozulmasına neden olmaktadır.		31-40	33	20,56	678,50	-2,582 117,50 ,010
		51 ve üzeri	13	30,96	402,50	

Tablo 5'e göre, sınıf büyüklüğü 51 ve üzeri olan öğretmenler, sınıf büyüklüğü 20-30 arası olan öğretmenlere göre büyük sınıfların daha çok gürültüye neden olduğunu, öğrencilere sert davranmak zorunda kaldıklarını, sınıfların temiz kalmadığını, bu durumun öğrenciler arasında çete gruplarının oluşmasına sebep olduğunu belirtmişlerdir. Sınıf büyüklüğü 41-50 arası olan öğretmenler, sınıf büyüklüğü 20-30 arası olan öğretmenlere göre dersin içeriğini tam olarak vermekte güçlük çektiklerini, ders konularıyla ilgili yeterli örnekler veremediklerini ve eğitim teknolojilerini derslerinde yeterli kullanamadıklarını belirtmişlerdir. Sınıf büyüklüğü 51 ve üzeri olan öğretmenler, sınıf büyüklüğü 31-40 arasında olan öğretmenlere göre araç-gereç ve malzemelerin daha sık bozulup kırıldığını belirtmişlerdir.

Tablo 6: Branşa Göre Öğretmenlerin Büyük Sınıflarla İlgili Düşüncelerine İlişkin Mann Whitney U Testi Değerleri

	Branş	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	U	p
Başarısı hakkında	Sınıf Öğretmeni	36	67,29	2422,50	-2,236	1087,50	,025
öğrenciye sözlü bildirim veririm.	Branş öğretmeni	79	53,77	4247,50			
Öğrencilere bireysel farklılıklarının bilincinde olarak davranırım.	Sınıf Öğretmeni	36	70,15	2525,50	-3,058	984,50	,002
Öğrenciler sınıfta arkadaşlarıyla iletişimde sorun yaşamazlar.	Branş öğretmeni	79	52,46	4144,50			
Sınıflar büyük olduğu için öğrencinin isimlerini karıştırırım.	Sınıf Öğretmeni	36	68,64	2471,00	-2,519	1039,00	,012
	Branş öğretmeni	79	53,15	4199,00			
	Sınıf Öğretmeni	36	39,13	1408,50	-4,416	742,50	,000
	Branş öğretmeni	79	66,60	5261,50			

Tablo 6'ya göre sınıf öğretmenleri branş öğretmenlerine göre öğrenciye başarı hakkında daha çok sözlü bildirim verdiklerini, öğrenciye bireysel farklılığının bilincinde olarak davrandıklarını ve öğrencilerin sınıfta arkadaşlarıyla iletişimde daha az sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Branş öğretmenleri ise sınıf öğretmenlerine göre sınıfların büyük olmasından dolayı öğrencilerin isimlerini daha çok karıştırdıklarını belirtmiştir.

Tartışma

Kentsel çekicilik, kentin kırsal alanlardan daha gelişmiş yaşama standartları sunması ile ilgilidir. Kırsal kesime yeterince götürülmeyen sağlık, eğitim, kültürel hizmetler ve sağlıklı çalışma koşulları, kentleri kırsal yaşayanlar için çekici kılabilmektedir (Tekin ve Günlü, 1992). Buna bağlı olarak kentlerde nüfusun okullaşma talebinin artmasına rağmen okul ve derslik sayılarının yeterince artmaması, büyük sınıflarda eğitim görme zorunluluğunu getirmekte bu da hem öğretmen hem de öğrenci açısından verimin düşmesine yol açmaktadır (Yıldırım, 2003). Eğitim sistemindeki söz konusu yoğunluğu azaltmak amacıyla sağlıklı bir nüfus politikası belirlenip kırsal bölgelerdeki insanlara temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri yaşam koşulları sağlanarak büyük şehirler üzerindeki göç yükü azaltılmaya çalışılmalıdır.

Özdayı'nın (2002) yapmış olduğu bir araştırmada, öğrencilerin % 31'i, sınıfların kalabalıklığından şikâyet etmiş ve bu durum eğitimdeki üçüncü sorun olarak ifade edilmiştir. Yaman ve Beyreli tarafından yapılan bir araştırmada da bayan öğretmen adayları, erkek öğretmen adaylarına göre büyük okul ve büyük sınıflarla ilgili daha fazla korku duyduklarını belirtmiştir. Söz konusu bulgular, araştırmanın genel sonucunu desteklemektedir. Teneffüs, öğrencilerin yaşayışı bakımından olduğu kadar, zaman ve mekân olarak da eğitim/öğretimin önemli bir bölümüdür. Çocukların günün büyük bir bölümünü okulda geçirdikleri düşünülürse, okulun çocukların temel ihtiyaçlarını giderebilecekleri, oyun oynayıp çeşitli etkinlikleri gerçekleştirecekleri şekilde düzenlenmeye

gidilmesine gerek vardır (Kıncal ve Genç, 2002:88). Araştırmamız bulgularında bayan öğretmenler, öğrenci sayısının fazlalığından dolayı öğrencilerin teneffüste dinlenme ve dolaşma imkânının sınırlı olduğunu ve onların spor, müzik gibi etkinliklerden yeterince yararlanma imkânı olmadığını belirtmektedirler. Dolayısıyla öğrencilerin söz konusu ihtiyaçlarının giderilmesi, hem onların psikolojik olarak rahatlamalarını hem de aşırı enerjilerini boşaltmalarını sağlayacağı için derslerinde daha başarılı olmalarına zemin hazırlayacağı düşünülmektedir.

Güçlü'ye (2002) göre büyük sınıflarda, öğretmenin bireysel öğretim için harcayacağı zaman miktarı azalmaktadır. Çağdaş eğitim anlayışının bir gereği olan bireysel öğretim, büyük sınıflarda mümkün görünmemektedir. Büyük sınıflar, öğrenme güçlüğü olan çocuklar açısından daha fazla olumsuz gelişmelere neden olabilmektedir. Araştırmamız sonuçlarına göre meslekî kariyer olarak orta evrede olan 31-40 yaş grubundaki öğretmenler, 21-30 yaş grubundaki öğretmenlere göre öğrencilere bireysel farklılıklarının çok daha bilincinde olarak öğretim yaptıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında öğretmenler, büyük sınıflarda öğrenciyi yeterince tanıma fırsatı bulamamaktadırlar. Nitekim Haris'e (1991) göre düşük yetenekli öğrencilerin çoğunlukta olduğu sınıflarda daha çok zamana ihtiyaç vardır. Ayrıca araştırmamız sonuçlarında, yaşça büyük (51 yaş ve fazla) olan öğretmenlerin meslekî tecrübelerinin 21-30 yaş arası olanlara göre daha fazla olması, onların büyük sınıflarda sınıfa hâkim olmakta daha az zorluk çekmesine zemin hazırladığı şeklinde düşünülebilir.

Araştırmamız sonuçlarına göre sınıf öğretmenlerinin branş öğretmenlerine göre öğrenciye başarı hakkında sözlü bildirim vermesi, öğrenciye bireysel farklılığını dikkate alarak davranması ve öğrencilerin sınıf arkadaşlarıyla iletişimde sorun yaşamadığını belirtmesi, sınıf öğretmenlerinin aynı sınıfta ders yapması ve öğrencilerini daha yakından gözlemleyip tanıma fırsatı bulmasıyla açıklanabilir. Branş öğretmenlerinin, sınıf öğretmenlerine göre öğrencilerin isimlerini daha fazla karıştırdığını belirtmesi, branş öğretmenlerinin daha fazla sınıfta ve farklı birçok öğrenciyle derse girmesiyle açıklanabilir. Nitekim Smith ve Laslett'a (1996) göre öğrencilerin isimlerini bilmek sınıf disiplini oluşturmayı kolaylaştırır. Çünkü taltif veya kınama, bu yolla hedef öğrenciye direkt olarak ulaştırılabilir.

Türkiye'de öğrencilerin yüzde 60'ı, mevcudu 31 ve daha büyük sınıflarda öğrenim görmektedir (www.insankaynaklari.com). Orta öğretimde okul binalarının ve sınıfların büyüklüğü, öğretimde kullanılan yaklaşımlara bağlı olarak ülkeden ülkeye değişmektedir. İstanbul ili sınırları içinde bir ortaokula düşen ortalama çevre nüfusu yaklaşık 16.000'dir. Uluslararası ölçülere göre bir ortaokul için uygun görülen çevre nüfusu ise 10.000-15.000 civarındadır. Ayrıca, uluslararası değerlere göre, orta öğretimde sınıf büyüklüğünün 20-25 arasında olması gerekmektedir (Hesapçioğlu ve Meriç, 1994). Ülkemizde bu rakamın iki katından daha fazla öğrenciyle sınıflarda öğretim yapılmaya çalışılmaktadır (Bakioğlu, 1999). Öyleyse büyük olan okul ve sınıf mevcutlarının, tüm öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde programlanıp düzenlenmesi gerekir. Çünkü öğrencilerin oyun oynayıp stres atacak, çeşitli etkinliklere katılacak ve arkadaşlarıyla sohbet edip, gezip dolaşacak alanlara en az eğitim/öğretim faaliyetinin gerçekleştirildiği sınıflar kadar ihtiyaç vardır (Kıncal ve Genç, 2002:88). Nitekim araştırmamız bulgularına bakıldığında büyük sınıfların öğrencilerin teneffüslerde dinlenme ve dolaşma imkânını sınırlı hâle getirdiği görülmektedir. Bu bağlamda okul binaları inşa edilirken planları iyi yapılmalı, mimarî aşamadayken metrekareye düşen öğrenci sayıları hesap edilmeli ve okul binaları,

engelli öğrencilerin de kullanımına imkân verecek ve de okul yaş grubunun fiziksel özelliklerine/ihtiyaçlarına uygun şekilde dizayn edilmelidir.

Küçük sınıfların yararlarından biri, öğretmene sağladığı kolaylıklardır. Bu sınıflar, öğretmene ek zaman kullanımı, az kaynakla yetinebilme, her öğrenciye daha fazla zaman ayırabilme, öğrenci gelişimini kolay izleyebilme, sınıfı daha etkili yönetebilme ve etkin öğrenmeyi kolaylaştırabilme fırsatları verir (Celep, 2002). Büyük sınıflar, yeterli kontrolü engellediğinden öğrencilerin kullanabileceği sınıf ortamı, birbirlerini rahatsız etmeyecek biçimde düzenlenmelidir (Özdemir, 2004). Araştırmamız sonuçlarına göre sınıf büyüklüğü 51 ve üzeri olan öğretmenler, sınıf büyüklüğü 20-30 arası olan öğretmenlere göre öğrenciye çok daha sert davrandıklarını, sınıfların çok daha kirlendiğini ve çok daha fazla gürültü olduğunu, ayrıca öğrenciler arasında çeteleşmeye zemin hazırladığını ifade etmişlerdir. Bu sonuç, büyük sınıfların, sınıf ortamının bozulmasına ve beraberinde sınıf yönetimi açısından da birçok sıkıntıya neden olduğunu göstermektedir.

Öztürk'e (2003) göre sınıf büyüklüğü arttıkça davranış problemlerinin ortaya çıkmasında bir artış gözlenmektedir. Başar'a (1999) göre okul ve sınıf büyüklüğüyle, okulu terk etme, dersten kaçma, sınıf tekrarı arasında ilişki bulan araştırmalar yanında, bulamayanlar da vardır. Bakioğlu'na (1999) göre ise büyük okullarda okul yöneticisi bazen öğrenci hareketlerini denetlemekten aciz kalmakta, çeteleşme, adam dövme, korkutma, yaralama ve hatta öldürme olayları gündeme gelmektedir. Araştırmamız bulgularına göre de sınıf büyüklüğü 51 ve üzeri olan öğretmenlerin, sınıf büyüklüğü 20-30 arası olan öğretmenlere göre büyük sınıfların öğrenciler arasında çeteleşmeye sebep olduğunu belirtmesi, söz konusu bulguları destekler niteliktedir.

Yapılan bir araştırmada öğretmenlerin % 47'sinin (360 kişi) sınıf büyüklüğünün 10-20, % 50'sinin ise 21-30 öğrenci arasında olması gerektiğini belirtmeleri diğer bir ifade ile bu öğretmenlerin yüzde 97'sinin, ideal sınıf büyüklüğünü 10 ile 30 öğrenci arasında tanımladıkları görülmüştür (www.indirogretmenim.com). Glass ve arkadaşları, 40 ve daha fazla öğrenci bulunan sınıfların, öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz yönde etkilediğini, 18 ve daha az sayıda öğrenci bulunan sınıfların ise olumlu yönde etkilediklerini belirtmiştir (Akt, Erden, 2001:139). Nitekim araştırmamız sonuçlarında, sınıf büyüklüğü 41-50 arası olan öğretmenler, sınıf büyüklüğü 20-30 olan öğretmenlere göre dersin içeriğini tam olarak vermekte güçlük çektiklerini, ders konularıyla ilgili yeterli örnekler veremediklerini belirtmişlerdir. Diğer taraftan sınıf büyüklüğü 20-30 arasında olan öğretmenlerin, sınıf büyüklüğü 41-50 arası olan öğretmenlere göre sınıfta eğitim teknolojilerini daha çok kullandığını belirtmeleri, büyük sınıfların öğretim teknolojilerinin kullanımını olumsuz yönde etkilediğinin bir işareti olarak düşünülebilir.

Güçlü'ye (2002) göre büyük sınıflarda sağlık ve temizlik sorunları bir hayli fazla yaşanmakta, bu sınıflar daha kolay ve daha çabuk kirlenebilmektedir. Araştırmamız bulgularına göre de sınıf büyüklüğü 51 ve üzeri olan öğretmenlerin, sınıf büyüklüğü 20-30 arası olan öğretmenlere göre sınıfların temiz kalmadığını belirtmesi bu görüşü desteklemektedir. Buna dayalı olarak okullardaki temizlik görevlilerinin artırılması, -hatta bu hizmetlerin özelleştirilmesi- sınıfta sağlık/temizlik kolu üyelerinin belirlenerek nöbet sisteminin geliştirilmesi ve öğrencilere toplu yaşama bilinci/sorumluluğunun etkili bir şekilde aşılması ve bu sorumluluğu alan sınıfların okul yönetimince ödüllendirilmesi önerilebilir.

Büyük kentlerde 80-100 öğrencinin eğitim gördüğü aşırı büyük sınıflar da mevcuttur. Büyük sınıfları yönetme güçlüğü, öğretmenin iş stresini artırmakta ve iş doyumunu düşürmektedir (Çelik, 2002:87-88). Büyük sınıflarda derse giren öğretmenlerin durumları 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 50. maddesinde 'Birleştirilmiş sınıflar da dahil olmak üzere bir öğretmene düşen öğrenci sayısı 40'dan fazla olamaz' şeklinde belirtilmiştir. Norm Kadro Yönetmeliği'nde ise bir öğretmene düşen öğrenci sayısı 30 olarak belirtilmiştir. Bu yasa ve yönetmeliğe uygun olarak sınıflarda 30 veya daha az öğrenci sayısı ile eğitim yapan öğretmenlerin iş yüküyle sınıf mevcutları 30'un üzerindeki öğretmen arasında, aynı ücreti almalarına rağmen büyük sınıflarda derse giren öğretmen aleyhine fark oluşmaktadır (Kandemir, 2004). Bundan dolayı 30 ve üzeri öğrencisi olan öğretmenlerin ek ders ücretlerinde yeni bir düzenlemeye gidilmelidir.

Sınıf büyüklüğünün etkileriyle ilgili öğretmenlere hizmet içi eğitim programları düzenlenmeli, büyük sınıflarda yaşanabilecek sorunların çözümleri ve bu sınıfların yönetimiyle ilgili stratejiler ve sınıf disiplini, öğretmen-öğrenci iletişimi, sağlık-temizlik konuları, öğrencinin bireysel farkının önemi, motivasyon-güdüleme gibi konuların üzerinde özellikle durulmalıdır.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından sınıf büyüklüğü standartları oluşturulmalıdır.

Ayrıca etkili bir eğitim planlaması ve eğitim politikası izlenerek sınıf büyüklüklerini azaltma yoluna gidilmelidir.

Bunun yanında yapılan bu araştırma -varsa eksiklikleri giderildikten sonra- büyük sınıfların etkilerini ortaya koyacak bir profil çıkarmak amacıyla, tüm Türkiye genelinde öğretmen ve öğrencilere uygulanarak sonuçları daha kapsamlı olarak değerlendirilebilir.

Kaynaklar

- Bakioğlu, A. (1999). Öğrenci Sayısının Okul Yönetimine Etkisi ve Okul Kalitesi (Araştırma, Öneriler). M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı: 11. (23-38).
- Bakioğlu, A. ve Polat, N. (2002). Kalabalık Sınıfların Etkileri Bir Ön Araştırma Çalışması. Eğitim Araştırmaları Dergisi, Sayı: 7. (147-156).
- Balkı, E. (2003). Çağdaş Sınıf Yönetiminde Bilişim Teknolojileri ve Kullanımı. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı İnsan Kaynakları Yönetimi Programı Projesi. Konya.
- Başar, H. (1999). Sınıf Yönetimi. Ankara: MEB yayınları.
- Celep, C. (2002). Sınıf Yönetimi ve Disiplini. Ankara: Anı yayıncılık.
- Çelik, V. (2002). Sınıf Yönetimi. Ankara: Anı yayıncılık.
- Duke, D. ve Trautvetter, S. (2001). Reducing the negative effect of large schools. National Clearing For Educational Facilities. İnternette 21 Mayıs 2004'te elde edilmiştir: <http://www.edfacilities.org/pubs/size.html>
- Erden, M. (2001). Sınıf Yönetimi. İstanbul: Alkım yayınevi.
- Güçlü, M. (2002). İlköğretimde Kalabalık Sınıflar Sorunu ve Çözüm Önerileri. Eğitim Araştırmaları Dergisi, Sayı: 9. (52-58).

- Güçlü, N. ve Özden, S. (2000). Etkili Okullar ve Öğretim Liderliği. Gazi Üniversitesi GEF Dergisi. Sayı: 1. (67-78).
- Güçlü, N. (1998). Sınıfta Etkili Öğrenci-Öğretmen İletişiminin Kurulması. Gazi Üniversitesi GEF Dergisi. Cilt: 18. Sayı: 2. (61-64).
- Haris, Alene H. (1991). Proactive Classroom Management: Several Ounces of Prevention. Contemporary Education, Vol. 62, Nr. 3.
- Hesapçoğlu, M. ve Meriç, B. (1994). Okul Binalarının Tasarımı. Türkiye ve İstanbul İlinde Eğitim Tesisleri-Eğitim Plânlaması ve Ekonomisi Açısından Bir Çözümleme". M.Ü. Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı: 6. (123-148).
- Jin, L. ve Cortazzi, M. (1998). Dimensions of dialogue: large classes in China. International Journal of Educational Research, 29. pp.739-761. İnternette 21 Mayıs 2004'te Science Direct veritabanından alınmıştır: <http://www.sciencedirect.com/science/journal/08830355>
- Kandemir, A. (2004). İnternette 19 Mart 2004'te elde edilmiştir: <http://www.ogretmenlersitesi.com/yazi/mevzuat/>
- Kıncal, R. ve Genç, S. (2002). İlköğretimde Teneffüsün Yeri ve Önemi. Eğitim Araştırmaları Dergisi. Sayı: 9. (86-94).
- MEB. 2001 Yılı Başında Millî Eğitim. İnternette 18 Ekim 2001'de elde edilmiştir: <http://www.meb.gov.tr/Stats/ist2001/Bolum1s1.htm>
- Öğülmüş, S. ve Özdemir, S. (1995). Sınıf ve Okul Büyüklüğünün Öğrenciler Üzerindeki Etkisi. Eğitim Yönetimi Dergisi, Sayı: 2.
- Özdayı, N. (2002). Kaliteli Eğitim Arayışları İçinde Öğrencilerin Gözüyle Nasıl Bir Lise. 2000'li Yıllarda Lise Eğitimine Çağdaş Yaklaşımlar Sempozyumu'nda sunulan bildiri, İstanbul: Kültür Üniversitesi yayınları.
- Özdemir, İ. E. (2004). Sınıf Ortamında İstenmeyen Davranışlar. (Ed. Ş. Erçetin ve Ç. Özdemir) Sınıf Yönetimi. Ankara: Asil yayıncılık.
- Öztürk, B. (2003). Sınıfta İstenmeyen Davranışların Önlenmesi ve Giderilmesi. (Ed. E. Karip) Sınıf Yönetimi. Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Pehlivan, İ. (2002). Alternatif Okullar. Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Sarp, N. (2000). Okullarda Çocuklara Uygulanan Disiplin Yöntemleri Ne Olmalıdır?. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 18.
- Smith, C. J. ve Laslett, R. (1996). Effective Classroom Management. Routledge. New York.
- Tekin, M. ve Günlü, R. (1992). Kentlerde Yerel Yönetimler ve Eğitim. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt: 25, Sayı: 1. (215-233).
- Tezcan, M. (1998). Toplumsal Değişme ve Eğitim. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi yayınları.
- Tuncer, C. (2004). Sınıf Yönetiminde Motivasyon. <http://www.ingilish.com/tc3.htm> İnternette 21 Mart 2004'te elde edilmiştir.
- Tutkun, Ö. F. (2003). Sınıfta Yerleşim Düzeni. (Ed. Z. Kaya). Sınıf Yönetimi. Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Uludağ, Z. ve Odacı, H. (2002). Eğitim Öğretim Faaliyetlerinde Fiziksel Mekân. Millî Eğitim Dergisi, Sayı: 153-154.
- www.eurydice.org. İnternette 19 Mart 2004'te elde edilmiştir.

www.indirogretmenim.com/indirogretmenim/modules İnternette 19 Mart 2004'te elde edilmiştir.

www.insankaynaklari.com/cn/ContentBody.asp İnternette 19 Mart 2004'te elde edilmiştir.

www.japonya.8m.com/japonya/egitim.htm İnternette 19 Mart 2004'te elde edilmiştir.

www.kadikoy-meb.gov.tr İnternette 19 Mart 2004'te elde edilmiştir.

Yaman, H. ve Beyreli, L. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Yayım aşamasında, İstanbul.

Yıldırım, B. (2003). Sosyolojik Yapı ve Öğretmenlik. (Ed. M. Karşı) Öğretmenlik Mesleğine Giriş-Alternatif Yaklaşım- Ankara: Öğreti yayımları.

Summary

ONE DIMENSION OF THE PROBLEMS OF THE EDUCATION SYSTEM: LARGE CLASSES AND CLASSROOM MANAGEMENT

Erkan YAMAN*

The sample this study consisted of the teachers who work in Istanbul in the academic year 2003-2004. The sample was randomly selected from the teachers working in Kadıköy Township. The data analysis was carried out at the $p < .05$ reliability level. Since the opinions of the teachers about large classes were not normally distributed, non-parametric tests were used. For sex variance, Mann Whitney U test was used and the results found significant were elaborated. For the variances of age, experience, number of students, and the subject taught, Kruskal Wallis test was used. For the significant items and their source of the significance, Many Whitney U test was used.

As a result of the study, it was found that the teachers at the ages of 21-30 had more difficulty in controlling the class than those who were 51 or over. On the other hand, teachers who were 51 or over treated their students more strictly and there was more noise in their classrooms than in the classrooms where there are 20-30 students. Moreover, teachers indicated that they could not find chance to get to know the students in large classes. The primary school teachers stated that they could understand individual differences more, which can be explained with their spending more time with their students.

According to the findings of the study, teachers who had 51 or more students stated that in large classes, students may have illegal groupings. They also stated that these classrooms could be dirtier than those with 20-30 students. For this reason, the number of the cleaners should be increased and the students should be informed about hygienic conditions and students that would be responsible for keeping the classroom clean should be established.

Furthermore, the primary school teachers gave more feedback to students and their students did not have any communication problems within their groups. This can be explained by teachers' time shared in the same class and having more chance to follow their students better than those who teach in some other fields.

It can be suggested that immigration to big cities should be reduced through following a healthy and effective population policy meeting the basic needs of the people who live in the rural areas and by providing them necessary living conditions. And this can be achieved by equalizing the opportunities in rural and urban areas. The school buildings should be carefully planned whilst being built, e.g., the number of the students per square meter should be taken into account and school buildings should be designed in such a way appropriate for

Address for correspondence: * Arş. Gör. Erkan Yaman, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, eyaman@marmara.edu.tr.

disabled students, and it should also be appropriate for the physical/psychological characteristics and the needs of a certain age group.

Educational programs about the effects of the size of classes should be organized, about the solution of the possible problems that can emerge in large classes, strategies concerned with the management of these classes, classroom discipline, teacher-student communication, health-cleanliness issues, the importance of the individual differences of students, and motivation should be emphasized in these programs.